LISTEN UP

MAGAZINE

jongerenparticipatie en ervarings-deskundigheid in de jeugdzorg en de jeugd-GGZ

njr

NJi Nederlands Jeugdinstituut

BGZJ branches gespecialiseerde zorg voor jeugd

kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie

VOORWOORD

Hoe zorgen we ervoor dat ervaringsdeskundigheid en jongerenparticipatie meer én beter worden ingezet in de jeugdzorg en jeugd-GGZ? Met die vraag kwamen professionals, beleidsadviseurs en ervaringsdeskundige jongeren in april 2020 bij elkaar. Samen vormden zij een Community of Practice om het antwoord op die grote vraag te achterhalen. De conclusie was helder: "We willen professionals, beleidsmedewerkers en bestuurders een kijkje laten nemen in andere keukens. Ontdekken hoe het daar gaat. Leren wat werkt en wat niet. Inspiratie opdoen."

Deze conclusie leidde tot **Listen Up**: de Week van Jongerenparticipatie en Ervaringsdeskundigheid in de Jeugdzorg. Jongeren, zorgprofessionals, bestuurders en beleidsmakers wisselden kennis en ervaringen uit tijdens de digitale kick-off en 22 interactieve online workshops. Ook hier werd weer duidelijk dat het perspectief van jongeren zélf onmisbaar is bij een waardevolle en duurzame verbetering van de jeugdhulp.

Tegelijk zien we dat zo'n week overweldigend kan zijn. En dat behalve de deelnemers, er nog zoveel meer mensen zijn die stappen willen zetten met de inzet van ervaringsdeskundigheid en jongerenparticipatie. Ervaringsdeskundigheid en jongerenparticipatie is immers ontzettend breed: veel professionals en beleidsmakers zien door de bomen het bos niet meer. Dat is een gemiste kans omdat ze wel graag willen samenwerken met jongeren en ervaringsdeskundigen.

Met dit magazine bouwen we verder. We geven jongeren en ervaringsprofessionals het woord over samenwerken met gemeenten, het inzetten van ervaringsdeskundigheid en jongerenraden in de jeugdzorg. Daarnaast ordenen we handige tools, informatiebronnen, expertorganisaties en de best practices op een overzichtelijke **inspiratiepagina**. Hier kun jij, als lezer, meteen en concreet mee aan de slag.

We hopen dat dit magazine je inspireert om jongeren actief te betrekken bij besluitvorming en om hun ervaringen op een waardevolle manier in te zetten. Ben je zelf een ervaringsdeskundige? Dan hopen we dat dit magazine je inspireert om (nog meer) van je te laten horen!

Namens NJR, Nederlands Jeugdinstituut, Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd en Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie,

GIULIA GIACOMETTI
SR. PROJECTLEIDER NJR EXPERTISEBUREAU

Vragen?
Bereik mijn collega's
bij NJR expertisebureau
via expertisebureau@njr.nl!

INHOUDSOPGAVE

4 **Van paraplubegrip naar concrete tips**
Jongerenparticipatie en ervaringsdeskundigheid in de jeugdzorg en jeugd-GGZ.

6 **De 7 bouwstenen**
Een goed fundament voor succes.

8 **Interview: 'Ondersteun ons, koppel terug en maak persoonlijk contact.'**
Hoe werk je met je gemeente samen aan goede zorg en ondersteuning voor jongeren?

12 **Interview: 'Wil je dat jongeren meedoen? Maak het interessant.'**
Hoe werk je samen met jongeren in een jeugdzorgorganisatie?

16 **Interview: 'We kennen de impact van jeugdzorg. Dat geeft ons een ingang bij jongeren.'**
Ervaringsdeskundigen in de jeugdzorg en jeugd-GGZ

20 **Best Practices (Inspiratiepagina)**
Voor meer resources en inspiratie!

In dit magazine wisselen mensen uit het vakgebied kennis uit over hun aanpak. Psychologen wisselen bijvoorbeeld ook kennis uit in congressen en vakgroepen, waarom zouden wij dit niet ook doen?

Ook al hebben we allemaal een andere aanpak: we zijn collega's met hetzelfde doel. Gelijkwaardige en liefdevolle zorg voor de jeugd, dat is wat we willen.

MANNUS BOOTE
ERVARINGSPROFESSIONAL

VAN PARAPLUBEGRIP NAAR CONCRETE TIPS

Jongerenparticipatie en ervaringsdeskundigheid in de jeugdzorg en jeugd-GGZ. Een hele mond vol, maar wat bedoelen we daar nou eigenlijk mee? Dat verschilt per situatie. Veel organisaties, initiatieven en experts houden zich namelijk vanuit verschillende perspectieven bezig met dit onderwerp. En ook jongeren denken er verschillend over. Ervaringsdeskundigheid is dus een paraplubegrip: je kunt het op verschillende manieren toepassen en je ziet het op verschillende plekken terug. Een jongere of ervaringsdeskundige kan bijvoorbeeld voorlichter, mede-hulpverlener, toegankelijke informatiebron of een rolmodel zijn.

Verschil tussen ervaringskennis, ervaringsdeskundige en jongerenparticipatie

In de literatuur en in de praktijk worden verschillende begrippen en definities gebruikt. Het is niet ons doel om dé definitie te geven voor begrippen als ervaringskennis, ervaringsdeskundige en jongerenparticipatie. Waar het ons wel om gaat? Professionals en beleidsmakers inspireren om aan de slag te gaan met de stem en de (ervarings)kennis van jongeren.

Ervaringskennis

Je hebt ervaringen opgedaan in je leven. Bijvoorbeeld in de jeugdhulp, de jeugd-GGZ, of met psychische klachten en hoe je daarmee omgaat. Met persoonlijke ervaringskennis bedoelen we kennis die je opdoet.
Je ontwikkelt persoonlijke ervaringskennis door te reflecteren op deze ervaringen en je ervaringen een plekje te geven. Door deze persoonlijke ervaringskennis met lotgenoten te delen en relevante bronnen te bestuderen, ontstaat collectieve ervaringskennis.

Ervaringsdeskundige

Het hebben van ervaringskennis maakt je nog geen ervaringsdeskundige. Ervaringsdeskundigen hebben vaardigheden geleerd om hun kennis in te zetten en door te geven aan anderen. Ze hebben hun verleden een plek gegeven, kunnen erop reflecteren en erover praten. Ze hebben geleerd op welk moment ze welke ervaringskennis het beste inzetten. Zij weten wat andere jongeren doormaken en waardoor deze jongeren zich begrepen voelen.
Ervaringsdeskundigen gebruiken hun ervaringskennis op verschillende manieren, in verschillende rollen en op verschillende plekken. Bijvoorbeeld in beleid, bij het ondersteunen van anderen in een soortgelijke situatie, in projecten, themabijeenkomsten of onderzoeken.

Jongerenparticipatie

Naast de inzet van ervaringsdeskundigen, kan je ook jongeren die op dit moment jeugdhulp krijgen betrekken in de organisatie. Jongerenparticipatie kan op verschillende plekken en in verschillende vormen in de organisatie terugkomen. Bijvoorbeeld door het opzetten van een jongerenraad, of het organiseren van ervaringscafés en herstelgroepen.
Jongeren hebben namelijk voor elke laag van de organisatie waardevolle ideeën!

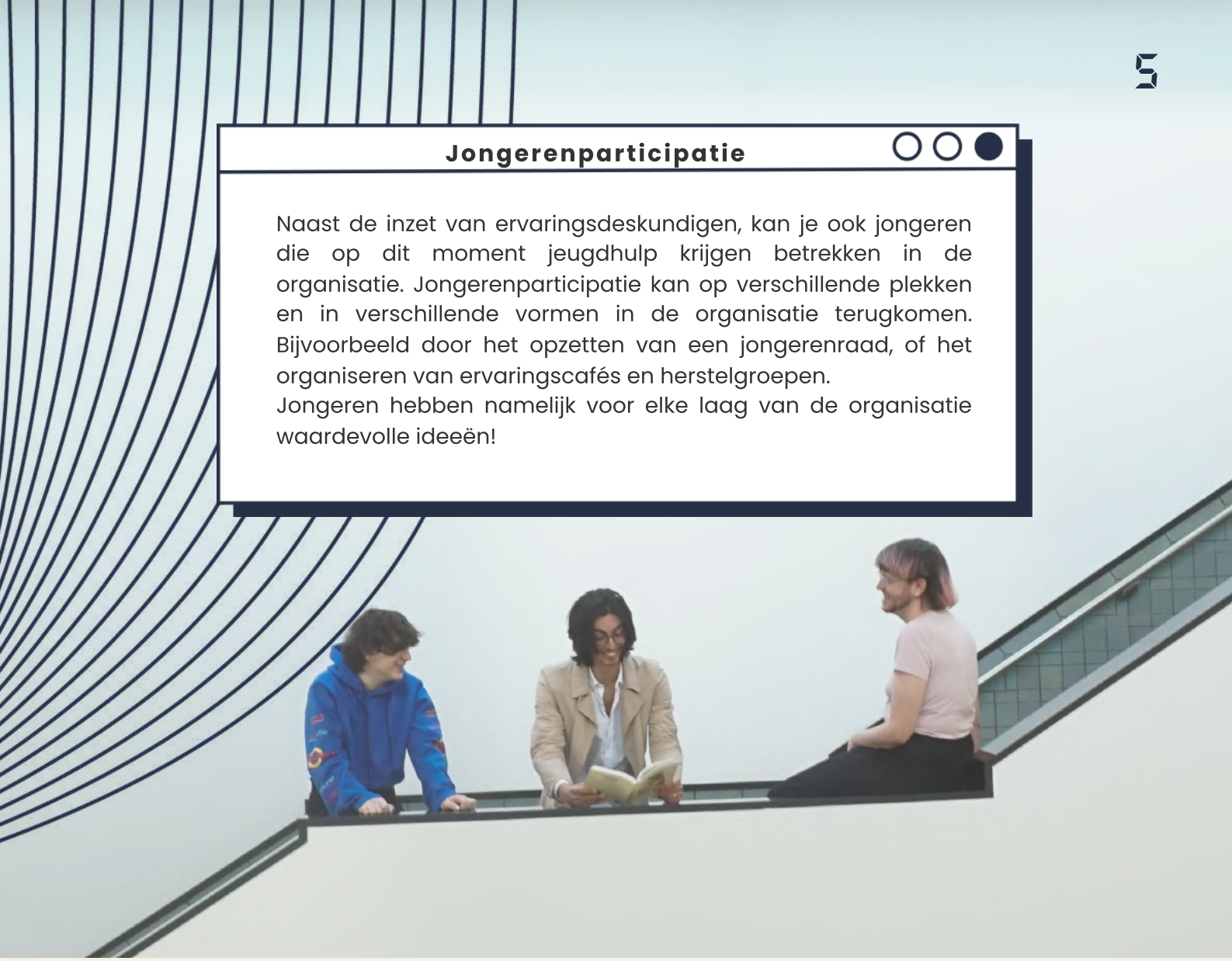

Stem van jongeren brengt beleid en praktijk samen

Het is wel duidelijk: de stem van jongeren is ontzettend belangrijk. Jongeren hebben veel kostbare ervaringskennis die, naast wetenschappelijke en praktijkkennis, bij de ontwikkeling van beleid gebruikt zou moeten worden. Met hun perspectief sluit het beleid beter aan bij de praktijk.

Tijdens **Listen Up**: de week van jongerenparticipatie en ervaringsdeskundigheid in de jeugdzorg deelden tientallen organisaties, jongeren en professionals verschillende perspectieven en visies. Naast het gekleurde palet aan informatie, was ook een duidelijke rode draad te herkennen. Wij brengen alle ideeën en verhalen terug tot zeven concrete bouwstenen voor goede jongerenparticipatie en inzet van ervaringsdeskundigen.

Diverse bouwstenen zul je straks herkennen bij het lezen van de ervaringsverhalen in dit magazine. Of je jongeren betrekt in (lokaal) beleid, ervaringsdeskundige professionals inzet of een jongerenraad begeleidt: deze zeven bouwstenen zijn een goed fundament voor succes.
Eén gouden tip? Die is er niet. Het gaat om het consequent combineren van meerdere *best practices* en methoden. Dát maakt jongerenparticipatie en ervaringsdeskundigheid waardevol.

DE 7 BOUWSTENEN

1 Mindset

Je moet écht geloven dat jongerenparticipatie en ervaringsdeskundigheid meerwaarde hebben voor (het beleid in) de organisatie, de kwaliteit van de hulp en de jongeren zelf. Maak het nut en de noodzaak daarom expliciet in de organisatie. Durf je eigen ideeën los te laten en vul de behoeften van (ervaringsdeskundige) jongeren niet in.

2 Toewijding & ondersteuning

Het écht luisteren naar jongeren en inzetten van ervaringskennis en ervaringsdeskundige jongeren vraagt om een cultuuromslag. Dat krijg je niet 'even' snel geregeld. Betrek daarom de hele organisatie: van bestuur tot de werkvloer. Zorg dat meerdere mensen in de organisatie zich verantwoordelijk maken voor duurzame jongerenparticipatie en inzet van ervaringsdeskundigen. Zorg daarnaast voor genoeg tijd en capaciteit om jongeren goede begeleiding en ondersteuning te bieden. Communiceer duidelijk met jongeren over het bewaken van eigen grenzen. Zo weten zij dat ze gezien en erkend worden door de organisatie. Zorg voor een vast aanspreekpunt, investeer in de relatie met jongeren en houd het laagdrempelig.

3 Proces

Werk vanaf het begin van het (ontwerp)proces samen met (ervaringsdeskundige) jongeren en vlieg ze niet pas op het laatste moment in om achteraf goedkeuring te vragen. Ontrafel samen met jongeren het waarom, wat en hoe van het project, en vraag ze wat ze nodig hebben en wat ze belangrijk vinden. Zo ontstaat eigenaarschap. Maak daarnaast duidelijke afspraken over het traject en maak de planning niet te strak. Jongeren hebben een drukke agenda vol school, (bij)banen, hobby's en therapie.

Gelijkwaardigheid

4

Zorg dat gespreksonderwerpen voor alle betrokkenen relevant en duidelijk zijn. Houd dus ruimte voor nieuwe inzichten, zodat het gesprek écht twee kanten op gaat. Ga niet tegenover jongeren staan, maar ga juist naast ze zitten en bouw een relatie op. Geef jongeren de ruimte om hun verhaal te vertellen en neem hun input serieus. Gebruik daarnaast een taal die jongeren makkelijk kunnen volgen. Oftewel: geen jargon!

What's in it for them?

5

Waarom zouden (ervaringsdeskundige) jongeren willen deelnemen? Laat je waardering blijken door alle randvoorwaarden goed te regelen en beloon ze voor hun inzet. Denk bijvoorbeeld aan reiskostenvergoeding, het aanbieden van eten, het faciliteren van een training die helpt bij hun ontwikkeling en een (financiële) vergoeding. En niet onbelangrijk: focus op groepsdynamiek en teambuilding, want het mag ook gewoon gezellig zijn. Sterker nog, dit helpt!

Terug-koppeling

6

Het is een beetje een open deur, maar: houd (ervaringsdeskundige) jongeren op de hoogte van het proces. Neem ze mee, ook als het traject stil lijkt te liggen of als adviezen niet overgenomen worden. Leg ook uit waarom.

Doen!

7

Blijf niet te lang hangen in het schrijven van beleids-stukken over het inzetten van ervaringsdeskundigheid of andere vormen van jongerenparticipatie. Begin klein en leer al doende!

RAMATU KANU, 23
LID JEUGDWELZIJNSRAAD
HART VAN BRABANT

GABRIEL GOMES BARROS, 22
LID JONGERENTEAM
18-/18+ ROTTERDAM

ALYNDA MAMMEN, 25
NJR HOOFDZAKEN EN
GEM. KRIMPEN A/D IJSEL

en ook met:

MIRTE VISSENBERG, 18
JEUGDWELZIJNSRAAD
HART VAN BRABANT

‘ONDERSTEUN ONS, KOPPEL TERUG EN MAAK PERSOONLIJK CONTACT.’

Hoe werk je met je gemeente samen aan goede zorg en ondersteuning voor jongeren? En wat zijn do’s en don’ts? Hierover spraken we met vier jongeren die actief zijn bij verschillende gemeenten. Hun motivatie om samen te werken met de gemeente? ‘We gunnen het de jongeren na ons betere hulpverlening te krijgen. En je kan resultaat zien van de input die je levert.’

Aan het woord: Ramatu Kanu, 23 jaar, en Mirte Vissenberg, 18 jaar, beiden lid van de **jeugdwelzijnsraad Hart van Brabant**. Alynda Mammen, 25 jaar, verbonden aan **NJR Hoofdzaken** en actief binnen de **gemeente Krimpen aan den IJssel**. En Gabriel Gomes Barros, 22 jaar, lid van het **jongerenteam 18-/18+ Rotterdam**.

Hoe ziet jullie samenwerking met gemeenten eruit?

Mirte en Ramatu: 'Beleidsmedewerkers van gemeenten kunnen ons vragen toesturen. Enkele weken later gaan we hierover met ze in gesprek. Meestal doen we dit met een interactieve brainstorm. De uitkomsten verwerken we in een infographic. Die delen we met alle medewerkers bij de gemeente die hier belang bij hebben. We hebben het over van alles: van wachttijden in de jeugdzorg tot gescheiden ouders. Op dit moment praten we met de gemeenten over het thema bestaanszekerheid.'

"We hebben het over van alles: van wachttijden in de jeugdzorg tot gescheiden ouders. "

Alynda: 'Bij mij is het anders omdat ik geen onderdeel uitmaak van een jongerenraad of panel. Ik heb zelf contact met mensen bij de gemeente. Dit ontstond nadat ik een berichtje via Facebook stuurde naar een plaatselijke politieke partij. Tegenwoordig heb ik met de gemeente ook contact met het jongerenwerk, omdat zij weten wat jongeren nodig hebben. Op dit moment besteden we aandacht aan de psychische gezondheid van jongeren en het bespreekbaar maken daarvan.'

Gabriel: 'Als jongerenteam weten we hoe het is om dak- en thuisloos te zijn en jeugdhulp te krijgen. Hierdoor weten we wat die jongeren nodig hebben. De ene week praten we hierover met de wethouder, dan weer iemand van de afdeling Jeugd of iemand over huisvesting voor jongeren. Maar we doen ook onderzoek. Zo hebben we onlangs jongeren op het stadhuis gevraagd een vragenlijst in te vullen over een geschikte locatie van het jongerenloket. En we hebben met de regio Rotterdam Rijnmond meegedacht over de regiovisie die wordt gemaakt over jeugdhulp. Daar moet in staan waar het geld naartoe moet.'

Wat vraagt een goede samenwerking?

Gabriel: 'Persoonlijk contact tussen de gemeente en jongeren. Als je elkaar niet ziet dan heb je weinig met elkaar. In mijn begintijd stond het college van Burgemeester en Wethouders te ver van ons af. De meeste adviezen belandden toen in een la. Ik weet zeker dat er toen jongeren zijn afgehaakt. Zo zonde. Dat is nu anders. Ze zijn geïnteresseerd en we krijgen de ruimte zélf onderwerpen aan te kaarten. En onze ondersteuner is van grote meerwaarde!'

Mirte en Ramatu: 'We eisen altijd een terugkoppeling. Soms moeten we daar nog achteraan. Tegelijkertijd merken we ook dat beleidsmakers steeds meer het belang van onze samenwerking ervaren. Bij het schrijven van een aanpak over armoede willen ze ons nu eerder in het proces betrekken. Dat dit gebeurt, komt doordat onze naamsbekendheid groeit: we presenteren ons op allerlei plekken, vertellen wat we doen en veel mensen hebben met ons gesproken.
Kortom: we laten van ons horen. Daar helpt onze ondersteuner ons heel goed bij. En met succes: Hart van Brabant heeft zelfs voor de komende vijf jaar financiering vrijgemaakt voor jongerenparticipatie.'

Hebben jullie een voorbeeld van een behaald succes?

Alynda: 'De opening van de tentoonstelling Open Mind in Krimpen aan den IJssel. Daar waren de sprekers heel open over hun eigen psychische gezondheid. Daar was echt iets gebeurd.'

Ramatu: 'Onze persoonlijke groei in de raad. In het begin zijn jongeren vaak onzeker maar later worden ze steeds kritischer. Daar zijn beleidsmedewerkers van onder de indruk. Quotes van jongeren zien we steeds vaker in de stukken terug.'

Gabriel: 'We hebben met de gemeente Rotterdam een boekje gemaakt dat alle jongeren in Rotterdam krijgen als ze achttien worden. En ik wilde zelf eens iets actiefs doen in plaats van alleen advies geven. We hebben toen als jongerenteam winterpakketten samengesteld en gebracht naar dak- en thuisloze jongeren. Voor dit plan hebben we input opgehaald bij jongeren en uit eigen ervaring geput: wat zijn voorwerpen waar we toen veel aan hadden? We schreven een plan en zorgden voor subsidie. Onze ondersteuner hoefde ons alleen maar rond te rijden.'

En een voorbeeld van een briljante mislukking?

Ramatu: 'Haha, misschien vooral voor de ontwikkelaars een mislukking. Ze hadden een app gemaakt om mentale gezondheid bespreekbaar te maken. Ze vroegen ons om advies maar we vonden het niet goed. Pijnlijk voor hun maar we waren wel eerlijk. Het was een mislukking maar tegelijkertijd ook een succes.'

"Dat zijn voorbeelden van hoe volwassenen met straattaal proberen mee te gaan. Betrek jongeren nou bij zo'n campagne zodat het niet te hip wordt!"

Alynda: 'Ik moet ineens denken aan campagnes zoals Doe wat met je life, doe weg die knife.' **Gabriel**: 'Ja! Of die van Dranquilo. Dat zijn voorbeelden van hoe volwassenen met straattaal proberen mee te gaan. Betrek jongeren nou bij zo'n campagne zodat het niet te hip wordt!'

TIPS VAN RAMATU, MIRTE, ALYNDA EN GABRIEL

Wil je ook samenwerken met je gemeente?

- Ga op onderzoek uit: kijk wat er al is!
- Neem contact op met een jongerenpunt in je gemeente of sluit je aan bij ExpEx.
- En verder: gewoon doen!

Voor gemeenten:

- Laat jongeren meedenken over onderwerpen die hun persoonlijke interesse hebben.
- Stel iemand aan die jongeren ondersteunt; we kunnen het niet alleen.
- Praat gewoon Nederlands met jongeren.
- Laat merken dat de inzet wordt gewaardeerd.

Reflectie

Wat opvalt is hoeveel waarde jongeren hechten aan de ondersteuner. En toch krijgen ondersteuners vaak te weinig tijd om hun werk goed te doen. Ze begeleiden en coachen jongeren én zijn de schakel tussen hen en de gemeente. Met een paar uur kom je er dan niet. Vaak zie je dat begeleiders nu veel extra taken vrijwillig oppakken. Als we ervaringskennis serieus willen benutten, moeten we het ook serieus faciliteren.

Je ziet daarnaast dat jongeren groeien door activiteiten en samenwerkingen. Niet alleen het resultaat, maar juist ook het proces heeft een positieve impact op de jongeren. Ze ervaren dat ze ertoe doen, dat ze iets toevoegen. Daarnaast zie je hoe belangrijk het is om gebruikers vanaf het begin van een proces te betrekken. Alleen dan sluit beleid of een product echt goed aan op de doelgroep. Zo creëer je samen iets mooi en is het geen 'wij' tegenover 'zij'.

Prachtig om te zien hoe Hart van Brabant in één keer vijf jaar financiering vrijmaakt voor jongerenparticipatie. Andere gemeenten en regio's kunnen hier écht van leren. Dit biedt ruimte om écht iets op te bouwen.

MANNUS BOOTE
ERVARINGSPROFESSIONAL

'WIL JE DAT JONGEREN MEEDOEN? MAAK HET INTERESSANT.'

De 16-jarige Jersey verbleef acht maanden op een leefgroep van jeugdzorgaanbieder entrea lindenhout. Sinds een jaar is ze actief in de jongerenraad van entrea lindenhout, ook al woont ze sinds een tijdje weer thuis. Haar motivatie: 'Ik vind het belangrijk dat de stem van jongeren gehoord wordt. En het is fijn dat je binnen de jongerenraad even niet met je problemen bezig bent.'
Angelo Besikci is jongerenraadbegeleider en ondersteunt de jongerenraad. Wat doet de jongerenraad? Wat bereiken ze? En wat hebben ze nodig om met plezier én succes hun werk te doen?

JERSEY, 16
LID JONGERENRAAD
ENTREA LINDENHOUT

ANGELO BESIKCI,
BEGELEIDER
JONGERENRAAD

De jongerenraad van entrea lindenhout legt contact met jongeren en geeft advies aan de organisatie over dat wat beter kan.

Jersey vertelt hierover: 'Zo moesten door de fusie van Entrea en Lindenhout protocollen herschreven worden. Een daarvan was omgaan met agressie. Daar dachten we over mee. Nu heeft het protocol een extra bijlage waarin staat wat jongeren belangrijk vinden. Zoals: pak ons niet vast tenzij het om de veiligheid gaat.
Maar soms denken we ook gewoon mee. Bijvoorbeeld over hoe we een onderzoek naar de veiligheidsbeleving van jongeren in de jeugdzorg konden verspreiden. En laatst kwam de kinderombudsvrouw langs. We vragen vooraf wel altijd wat iemand wil bespreken want wij moeten er ook wat aan hebben.'

Angelo voegt toe: 'En we ondernemen activiteiten om jongeren uit de jeugdzorg met elkaar te verbinden. Zoals de jaarlijkse bijeenkomst van het Jeugdwelzijnsberaad. Dat is voor de gezelligheid, maar ook om te horen wat er bij andere jongeren speelt.'

Nieuwe regels

Het gaat verder dan alleen adviseren en meedenken. Trots vertellen Jersey en Angelo over de invloed die de jongerenraad heeft. Zo waren er lange tijd standaardregels voor alle jongeren, zoals het kameruur: een rustmoment van een uur op je kamer één keer per dag. Na gesprekken met de jongerenraad stapte de organisatie daar uiteindelijk van af.

"De jongerenraad pleitte voor individuele afspraken; niet iedere regel is helpend voor iedere jongere."

Angelo: 'De jongerenraad pleitte voor individuele afspraken; niet iedere regel is helpend voor iedere jongere. En eigenlijk is zo'n standaardregel ook raar: ik stuur mijn kinderen ook niet naar hun kamer als ik met mijn vrouw wil overleggen. Het hoort niet bij het gewone leven.'
Jersey vervolgt: 'Een ander voorbeeld is dat alle jongeren tegenwoordig hun eigen afspraken hebben over het gebruik van hun telefoon.' De meest recente afspraken gaan over de betrokkenheid van jongeren bij het aanstellen van nieuw personeel. Door deelname aan een sollicitatiegesprek bijvoorbeeld.
Trots vertelt Jersey: 'We hebben een hand-out gemaakt voor de jongere die bij een sollicitatiegesprek zit. Hier staan zinnen in die jongeren kunnen gebruiken. Zoals: 'Waarom zou ik jou in vertrouwen nemen?'. Met de afdeling communicatie hebben we dit professioneel aangepakt.'

Faciliteiten, plezier en écht invloed

Wat moeten jeugdzorgaanbieders doen om jongeren te betrekken en betrokken te houden?
Goede faciliteiten, het leuk maken en écht iets doen met de input van jongeren', aldus **Jersey**. Ze vervolgt: 'Je wordt nergens toe verplicht en kan kiezen wat je doet.' **Angelo**: 'Advies geven ze alleen maar als ze dat willen. En we gaan nu kijken of thematisch werken beter werkt, zodat de jongere kan bepalen of hij of zij erbij wil zijn.'

En wat heb je als ondersteuner nodig? **Angelo**: 'Mandaat van de organisatie! Als de jongerenraad iets wil dan moeten we aan de slag kunnen. En als de organisatie de jongerenraad advies vraagt en er ligt al een heel plan dan ben ik eerlijk. Dan zeg ik tegen de organisatie: 'Het kan dat de jongerenraad het er niet mee eens is. Dan moeten we er opnieuw naar kijken.'
Want wil je dat jongeren meedoen? Maak het inhoudelijk interessant. En zorg altijd voor een terugkoppeling. Als het bij een advies blijft dan wordt er uitgelegd waaróm dat zo is. En jongeren krijgen een reiskostenvergoeding én een vergoeding voor hun werk voor de jongerenraad.
We zien dit als een bijbaantje.'

En wat heb je als ondersteuner nodig?
Angelo: "Mandaat van de organisatie!"

Structuur en vertrouwen

Het is belangrijk dat een jongerenraad begeleiding krijgt en dat dit op de goede manier gebeurt. Of zoals **Jersey** zegt: 'Angelo zorgt voor structuur en hij zal ons nooit laten vallen.'
Angelo voegt toe: 'Bij mijn sollicitatiegesprek zei ik tegen de jongeren: 'Ik heb wel ideeën, maar het blijft jullie jongerenraad.' Ik motiveer en adviseer ze, ga achter terugkoppelingen aan en help bepalen waar ze het over willen hebben. Ze kunnen namelijk overvraagd worden.

En ik ben me er heel bewust van hoe ik bij jongeren aansluit. We mailen niet maar appen. En als ze mij 's nachts om 3 uur bellen dan ben ik er. Soms ben ik met mijn handen gebonden. Ik kan namelijk niks zeggen als een jongere klaagt over een medewerker en ik weet daar meer van. Maar dat snappen de jongeren.'

Dat Jersey positief is over haar deelname aan de jongerenraad is duidelijk, al heeft ze nog wel een wens:

"Het is fijn dat we gehoord worden. Maar ik zou nog wel willen dat hulpverleners óók op de groepen beter naar jongeren luisteren."

Reflectie

Angelo is zelf ook ervaringsdeskundige. Waarschijnlijk werkt dit in zijn voordeel en helpt het hem om een klik te maken met de jongeren. Ook al gaat het om de mening en ervaringen van de jongeren zelf en is hij er als facilitator, hij neemt die ervaringskennis wel mee in zijn werk.

De jongerenraad pakt zelf dingen op en stelt duidelijke grenzen, dat vind ik mooi om te zien. Ze komen niet zomaar opdagen, ze willen weten waar het over gaat en of ze er zelf ook iets aan hebben. Daarnaast is het geweldig dat ze bij sollicitatiegesprekken aanschuiven! Door hun jarenlange ervaring hebben ze voelsprieten ontwikkeld die hier goed van pas komen. Ze voelen bijvoorbeeld goed aan wanneer iemand oprecht en betrouwbaar is.

Ook de slotquote van Jersey vind ik erg sterk. Want ook op de groep en in de behandeling moeten we beter luisteren naar de jongeren. Niet iedere jongere wil zich aansluiten bij een jongerenraad, dus het is belangrijk dat beleidsmakers en bestuurders ook jongeren daarbuiten spreken.

Tot slot is een fusie, zoals je leest, een goed moment voor verandering. Jongeren konden meekijken met allerlei documenten en hadden de ruimte om mee te denken over een goede aanpak. Juist déze gebeurtenissen zijn sleutelmomenten voor verandering.

MANNUS BOOTE
ERVARINGS-
PROFESSIONAL

TIPS VAN JERSEY EN ANGELO

Ook samenwerken met jongeren?

- Ga het doen!
  En vraag jongeren om mee te denken.
- Zet door!
  Ook wij leren met vallen en opstaan.

En voor jou als jongere:

- Jouw mening en ervaring zijn belangrijk!
- Word je niet serieus genomen?
  Er zijn genoeg organisaties die dat wel doen.
  Ga dan daar aan de slag.

SUZANNE LEEMANS, 26
ERVARINGSDESKUNDIGE
GGZ BREBURG

en ook met:

RAVI DEBISARUN, 33
ERVARINGSDESKUNDIGE
HOUSING FIRST JONGEREN

‘WE KENNEN DE IMPACT VAN JEUGDZORG. DAT GEEFT ONS EEN INGANG BIJ JONGEREN.’

In de jeugdzorg en de jeugd-GGZ werken steeds vaker ervaringsdeskundigen. Een mooie ontwikkeling en tegelijkertijd roept dat vragen op. Wat doet een ervaringsdeskundige anders dan een ‘gewone’ professional? Wat moet je kunnen? En wat hebben ze nodig om hun werk te kunnen doen? Ervaringsdeskundigen Ravi Debisarun, 33 jaar, en Suzanne Leemans, 26 jaar, vertellen wat hun werk zo bijzonder (belangrijk) maakt.

Ravi en Suzanne zijn beiden in dienst van een organisatie. Ravi bij jeugdhulporganisatie **Housing First Jongeren** in Den Haag. Suzanne Leemans bij **GGz instelling Breburg**.

Suzanne: 'Ik heb contact met jongeren en coach mijn team bij het verlenen van herstelondersteunende zorg. Dat is zorg gericht op het leren omgaan met je ziekte in plaats van ze te genezen. En ik ben ik bezig om ervaringsdeskundigheid een goede plek te geven binnen de organisatie.'
Ravi: 'Housing First Jongeren vangt dak- en thuisloze jongeren op en begeleidt hen naar zelfstandigheid. Ik ondersteun jongeren en denk met ze mee. En als we in het team een plan van aanpak voor een jongere maken denk ik steeds: wat zou een jongere hiervan vinden? Zo zorg ik ervoor dat jongeren gezien en gehoord worden.'

"Ik hoop dat steeds meer hulpverleners zichzelf kwetsbaar opstellen, geen moeilijke woorden gebruiken en minder snel diagnoses stellen."

Beiden zien zichzelf ook als vertalers. Dat kan helpen om het contact tussen een hulpverlener en een jongere te leggen. 'Ik ken de taal van de hulpverlener én die van de jongere,' legt Suzanne uit. Ravi vervolgt: 'Als een ambulant hulpverlener vastloopt in de begeleiding van een jongere, spring ik in.'
Maar hun werk gaat verder. Suzanne: 'Als ervaringsdeskundigen zijn we bezig de focus te verleggen: van problemen naar herstel en contact van mens tot mens. Ik hoop dat steeds meer hulpverleners zichzelf kwetsbaar opstellen, geen moeilijke woorden gebruiken en minder snel diagnoses stellen.'

Een eigen taal

Maar wat maakt het werk van een ervaringsdeskundige zo speciaal?
Suzanne: 'Vaak wordt onderschat wat er bij komt kijken als je met jeugdzorg of GGZ in aanraking komt. Ervaringsdeskundigen kennen die impact. Dat alleen al geeft een ingang bij jongeren. Want we weten hoe het is als anderen over je beslissen, dat je mensen kwijtraakt en hoe het leven is binnen het regime van een instelling. Het contact gaat veel meer daarover dan over het probleem zelf.'

Als een collega tegen een jongere zegt 'ik begrijp je', dan krijgt een jongere echt kortsluiting.

Ravi: 'Als een collega tegen een jongere zegt 'ik begrijp je', dan krijgt een jongere echt kortsluiting. De jongere zegt dan: 'Je weet niet hoe het is, dus zeg niet dat je me begrijpt'. Tegen mij zeggen ze: 'Ik kijk alleen maar naar jou en je weet hoe ik me voel.' We hebben een eigen taal waarmee we elkaar steunen.'

Intervisie helpt

Veel hulpverleners weten niet wat een ervaringsdeskundige kan betekenen. Dat ondervonden ook Ravi en Suzanne: 'Ik heb een training gedaan bij ExpEx maar geen erkende opleiding. Collega's vroegen zich daardoor af of ik mijn werk wel kon doen', legt **Ravi** uit.
Suzanne: 'Mensen zeiden wel eens: 'Wat jij kan, kan ik ook'. Nu zeg ik: 'Als ik een verbandje kan aanleggen ben ik nog geen verpleegkundige.' Het vraagt veel geduld om positie te krijgen binnen een organisatie en je moet stevig in je schoenen staan. Het is daarom fijn dat we als ervaringsdeskundigen bij GGz Breburg intervisie hebben. Intervisie helpt het hoofd boven water te houden.'
Ravi: 'Ik heb geen directe collega-ervaringsdeskundigen maar kan bij ExpEx terecht.'

Naast de behoefte om contact te hebben met andere ervaringsdeskundigen, zien Suzanne en Ravi dat teams ook iets nodig hebben.
Suzanne: 'Zij willen weten hoe ze met ervaringsdeskundigen kunnen samenwerken. Daarom gaf ik samen met collega-ervaringsdeskundigen een presentatie aan teams. We vertelden wat we doen en kunnen. Dat werkte heel goed.'

Weten hoe je ervaring inzet

Hoe ervaringsdeskundigheid wordt georganiseerd verschilt per organisatie. **Suzanne**: 'Wij hebben functiebeschrijvingen voor ervaringsdeskundigen, maken deel uit van een vakgroep en hebben intervisie.' Enthousiast reageert **Ravi**: 'Daar kan ik alleen maar van dromen. Want in de jeugdzorg zoeken we nog naar manieren om ervaringsdeskundigen goed in te zetten.'

Dat het bij haar zo goed georganiseerd is heeft volgens Suzanne ook een keerzijde: 'Ik merk dat zorgverzekeraars steeds strengere eisen stellen aan ons werk, zoals het volgen van een bachelor. Dat is jammer want hierdoor haken mensen af die overwegen ervaringsdeskundige te worden.'
Ravi: 'Realiseer je dat jongeren in de jeugdzorg meestal minder opleidingsmogelijkheden hebben. We moeten soms toetsen doen om überhaupt toegelaten te worden tot een opleiding. Je verliest mij als ik dan ook nog een opleiding moet doen van een paar jaar. En waarom heb je dat allemaal nodig om je ervaring in te zetten? Al is het wel belangrijk dat je weet hóé je ervaring inzet. Daarvoor heb ik een cursus gevolgd bij ExpEx.

Het deed me realiseren dat mijn ervaring en mijn oplossing anders kunnen zijn dan die van een ander.'

"Realiseer je dat jongeren in de jeugdzorg meestal minder opleidingsmogelijkheden hebben. Dat geeft ons een valse start. "

Suzanne: 'Nu kan ik drie uur bij een jongere blijven zonder dat ik me hoef vast te houden aan regels en methodieken. Met allerlei eisen kun je dat kwijtraken. En dat wil je juist níét. Maar ik vind ook dat je minimaal een training moet volgen om het beroep van ervaringsdeskundigen zuiver te houden.'

TIPS VAN SUZANNE EN RAVI

Tips voor jeugdzorgaanbieders:

- Geef jongeren de mogelijkheid contact te leggen met een ervaringsdeskundige.
- Maak het niet te ingewikkeld om onze ervaringen in te zetten.
- Samenwerken met ervaringsdeskundigen? Maak dan iedereen in de organisatie enthousiast.

Wil je ervaringsdeskundige worden?

- Neem contact op met ExpEx of kijk of er een cursus is in jouw buurt, zoals *Werken met eigen ervaring* of *Herstellen doe je zelf.*

Reflectie

Hier lees je dat ervaringsdeskundigheid in de jeugd-GGZ verder ontwikkeld is dan in de jeugdzorg. In de jeugdzorg zijn we nog aan het pionieren, terwijl de jeugd-GGZ al allerlei methodieken heeft.
Toch blijft het belangrijk om een goede balans te vinden tussen methodieken en vrijheid, waar zij als onderdeel van de organisatie óók de ruimte hebben om buiten de kaders te werken. Daarnaast is het belangrijk dat je er als ervaringsdeskundige niet alleen voor staat in een organisatie. Werkt er maar één ervaringsdeskundige, dan hangt alles af van die ene persoon. Er is dan geen intervisie of steun van anderen.

Een interessante vraag is ook of een ervaringsdeskundige een erkende opleiding nodig heeft of niet. Want zoals voor ieder vak geldt: je leert pas écht in de praktijk.
Het is belangrijk dat een ervaringsdeskundige met afstand en reflectie naar ervaringen (van zichzelf en van een ander) kan kijken, maar is niet één juiste manier om ergens te komen.

Er zijn ook steeds meer professionals die hun eigen ervaring inzetten in hun werk. Ik zie ons, ervaringsprofessionals, als specialisten die het vak kennen. En hulpverleners met ervaringskennis zie ik als professionals die ervaring als vaardigheid inzetten om hun werk beter te doen.
Beiden zijn nodig, maar het zijn andere vakken.

MANNUS BOOTE
ERVARINGSPROFESSIONAL

BEST PRACTICES

Ben jij geïnspireerd en ben je benieuwd naar nog meer resources over jongerenparticipatie en ervaringsdeskundigheid in de jeugdzorg?

Wij hebben alles even op een rijtje gezet!

Om te lezen

Gelijkwaardig, eigen en wijs
(Nederlands Jeugdinstituut)

10 bouwstenen voor lokale jongeren-participatie
(NJR, 125Procent)

Handboek Cliënteninspectie Jeugdhulp
(Stichting Alexander)

Uitkomsten-document Listen Up

Ervaringskenn jeugdparticip
(Nederland Jeugdinstitu

Hoe-onderzoek Jongere als stakeholder
(Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd)

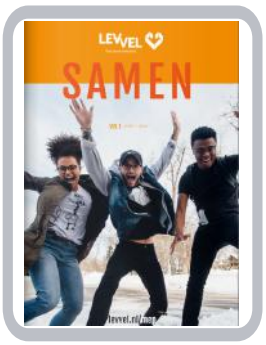

Magazine over mede-zeggenschap, ervaringskennis en participatie
(Levvel)

Stappenplan voor het effectief bevragen van jongeren
(NJR, JOGG)

Jeugdhulp doen we samen
(LOC Jeugd, Ieder(in), MIND, Zorgbelang NL, Stichting UW Ouderplatform)

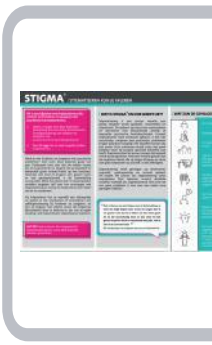

Destigmatiser van kindere en jongere
(Kenniscentru Kinder- en Jeugdpsychia NJR Hoofdzak

Om te beluisteren

Listen to Us! Podcast
(Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd)

Transformers in de Jeugdzorg
(Voor de jeugd)

#StroomOP Podcast
(StroomOP)

Om te bekijken

Desjo: Medezeggenschap in de jeugdzorg
(LOC Jeugd)

Ervaringsdeskundigen Jong Vaderschap
(ExpEx)

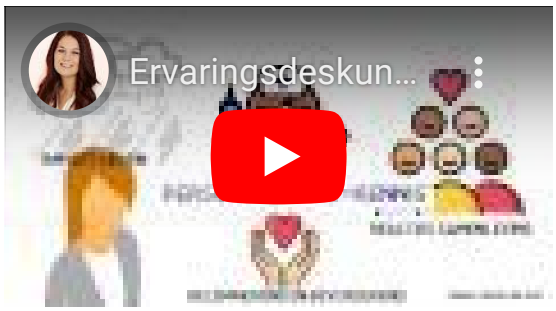

Ervaringsdeskundigheid voor dummies
(Herstel Animatie)

Destigmatisering in de jeugdhulpverlening
(Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie)
Vanaf januari/februari 2022 **hier** meer te vinden!

YouTube kanaal:

Herstel Animatie

YouTube kanaal:

MIND Young

JONGEREMPARTICIPATIE EN
IN DE JE

organisaties en initiatieven met ervaring

ERVARINGSDESKUNDIGHEID
UGDZORG

mooie voorbeelden van organisaties in de jeugdzorg die jongeren actief betrekken

JEUGDPLATFORM AMSTERDAM

JONG SCIM

Onder-steunings-team

ZORG SAMEN STEEDS BETER VOOR DE JEUGD

STRAAT CONSULAAT

cardea

entrea lindenhout
samen voor kind en gezin

LEVVEL

Pluryn

COLOFON

November 2021, NJR

Meer informatie?
Mail ons via
expetisebureau@njr.nl

Listen Up magazine
is een uitgave van NJR, Nederlands Jeugdinstituut, Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd en Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie.

Met speciale dank aan

Alle geinterviewden en Mannus Boote

Community of practice:
ExpEx, Levvel, LOC Jeugd, Innovatienetwerk Jeugd, Jeugdwelzijnsberaad, Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd

Heel Team Listen Up Magazine:
Mylène IJpema (ervaringsdeskundige, ExpEx)
Phylicia Keizer (ervaringsdeskundige, ExpEx en NJR Hoofdzaken)
Nikki Udo (Nederlands Jeugdinstituut)
Martijn Drost (Nederlands Jeugdinstituut)
Els Mourits (Nederlands Jeugdinstituut)
Eva de Vroome (Jeugdzorg Nederland)
Wouter van der Galiën (Jeugdzorg Nederland)
Charlotte van 't Spijker (Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie)
Anya Boelhouwer (Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie)

Journalistieke productie en coördinatie

Freke Evers (Tekstschrijver)
Giulia Giacometti (Sr. projectleider Expertisebureau, NJR)

Eindredactie

Beau Schenk (communicatieadviseur, NJR)
Lieke Smets (communicatieadviseur, NJR)

Vormgeving

Isabella Kampstra (stagiair Studio bold, NJR)
Isa de Wit (stagiair Studio bold, NJR)
Nina Akollo (Communicatiemanager, NJR)

Fotografie (Interview Jersey en Angelo)

Kiana Beijleveld (oud-stagiair Studio bold, NJR)